

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

CLÀSSICS A ESCENA

La teatralització dels clàssics de la teoria i història de l'educació

López Madrid, Josep Maria

Universitat de Barcelona (UB)

Facultat d'Educació

Teoria i Història de l'Educació

Passeig de la Vall d'Hebron, 171/Edifici Llevant, 3a Planta

08035 Barcelona

jmlopez@ub.edu

Sallés Tenas, Neus

Universitat de Barcelona (UB)

Facultat d'Educació

Departament de Ciències Socials, de l'Educació Musical, de l'Educació Física i de l'Educació Visual i Plàstica

Campus Mundet. Edifici de Llevant, 1r pis.

Passeig de la Vall d'Hebron, 171

08035 Barcelona

nsalles@ub.edu

Feliu Torruella, Maria

Universitat de Barcelona (UB)

Facultat d'Educació

Departament de Ciències Socials, de l'Educació Musical, de l'Educació Física i de l'Educació Visual i Plàstica

Campus Mundet. Edifici de Llevant, 1r pis.

Passeig de la Vall d'Hebron, 171

08035 Barcelona

mfeliu@ub.edu

1. **RESUM:** Fruit de la necessitat de canviar metodologies que afavoreixin un aprenentatge significatiu i un treball real en grup, nasqué l'activitat Clàssics a escena. En la qual es proposa als i les estudiants de l'assignatura Processos Educatius i Pràctica Docent del Grau de Formació de Professorat, l'elaboració d'un guió de teatre a partir d'un llibre de teoria i història de l'educació. El resultat final del seu treball és la representació amb escenografia del text realitzat.

2. **ABSTRACT:** Methodologies needed to be changed so as to promote Meaningful Learning and a real cooperative work, that is the reason why Classics in scene was

Revista CIDUI 2016

www.cidui.org/revistacidui

ISSN: 2385-6203

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

born. It consists on purpose the developement of a theatre script based on a theory and history of education book to the students that are doing the subject of Educative Processes and Teaching in the degree

- 3. PARAULES CLAU:** Teatralització, Aprenentatge significatiu, teoria de l'educació, història de l'educació

KEYWORDS: Dramatization, meaningful learning, theory and history of education

- 4. DESENVOLUPAMENT:**

El aprendizaje no ocurre mediante la recopilación de información, sino mediante su interpretación

Resnick (1989) A MAYER, R.E. (2002): *Psicología de la educación*. Madrid: Prentice Hall. Vol I i II.

Un dels reptes que com a docents universitaris dels Graus d'Educació Primària hem hagut d'afrontar sovint ha estat el treball de lectures recomanades per a la formació dels nostres estudiants. Sol ser una tasca que es demana en pràcticament totes les assignatures del grau i se suposa que els alumnes ja tenen la competència adquirida. Amb tot, sovint apareixen problemes de comprensió, de capacitat d'aplicar els continguts treballats, de desmotivació i, per tant, de dificultat d'aprenentatge. Els problemes s'agreugen quan, aquestes activitats es proposen als i les estudiants de primer curs que han d'afrontar per primera vegada les exigències de l'aprenentatge en context universitari. Amb l'alumnat de primer curs, apareix de forma paral·lela a aquest desafiament, la necessitat de dotar als alumnes dels instruments necessaris per afrontar el treball en equip i d'ajudar-los a conèixer-se.

És en aquest context que neix l'experiència d'innovació metodològica que presentem a continuació; per fer front, per tant, a diferents reptes. En primer lloc, proposar als i les estudiants de primer de Grau d'Educació Primària un intens i autèntic treball en equip. En segon lloc, procurar treballar part dels continguts de l'assignatura de manera significativa, mitjançant la representació teatral d'idees educatives presents en un llibre dels referents en la història de l'educació, tan en la seva vessant teòrica com històrica. En tercer lloc, facilitar una major coneixença i cohesió del grup classe.

Amb aquesta experiència, pensem que atenem la diversitat d'estudiants que tenim a l'aula i que sovint, en contextos universitaris, no es té en compte. És en aquest sentit que seguint les idees de Gardner (2002), pensem que l'activitat proposada comprèn més d'una de les intel·ligències múltiples i, per tant, una major part de l'alumnat es pot sentir interpel·lat en el

Revista CIDUI 2016

www.cidui.org/revistacidui

ISSN: 2385-6203

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

seu propi procés d'aprenentatge. Al mateix temps, desenvolupem quelcom que en la formació integral dels i les futures mestres considerem essencial i és el treball a partir de les emocions. Pensem que els nostres estudiants hauran de ser capaços de donar resposta a múltiples situacions, no només acadèmiques i, per tant, és important que els proporcionem experiències d'aquest tipus per tal de donar-los marge a aprenentatges més personals o emocionals que puguin complementar aquests aprenentatges més vinculats als continguts; que per altra banda són els que estan més avesats a rebre en el context universitari.

a) Objectius

Els objectius de la proposta d'innovació van d'acord amb les competències bàsiques del pla docent de l'assignatura i hem procurat anar un pas més enllà per tal de facilitar un bon clima d'aula que afavorís l'aprenentatge. Així doncs, els objectius específics són els següents:

- Potenciar el treball en equip a partir d'una metodologia activa i participativa.
- Fomentar l'adquisició significativa dels continguts mitjançant la representació teatral.
- Facilitar la coneixença i cohesió del grup classe.

b) Descripció del treball

El treball s'emmarca dins l'assignatura Processos Educatius i Pràctica Docent. No obstant això, és una feina que l'alumnat ha de dur a terme en un espai relativament curt de temps, atès que és una assignatura compartida amb un altre professor, i s'ha estudiat la seva evolució en tres cursos acadèmics: 2012-13, 2013-14 i el 2015-16.

Un dels aspectes que guia el treball que presentem tot seguit, s'emmarca en el desenvolupament d'algunes de les competències transversals que la Universitat de Barcelona té: desenvolupar el compromís ètic, la capacitat d'aprenentatge i responsabilitat, el treball en equip i la capacitat creativa i emprenedora. Pensem que aquestes competències són plenament treballades a partir de metodologies d'elaboració de projectes en equip i a més a més, el treball cooperatiu afavoreix l'aprenentatge i contribueix a desenvolupar habilitats imprescindibles en el segle XXI.

El context educatiu universitari actual d'organització de l'Espai Europeu d'Educació Superior porta implícita una transformació dels ensenyaments en especial pel que fa a l'enfocament dels aprenentatges dels estudiants (Blanco, 2009; Delgado 2005; MEC, 2003). Aquest fet implica prioritzar la funcionalitat d'aquests aprenentatges, d'una banda, així com el desenvolupament de les competències que l'alumnat necessitarà al llarg de la seva vida professional, de l'altra.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Conseqüentment, aquest nou panorama obliga a replantejar no només l'enfocament de les assignatures sinó també les metodologies d'ensenyament i aprenentatge en la formació inicial de mestres. I és que l'aprenentatge basat en competències implica un model d'ensenyament centrat en l'alumnat i un sistema que prioritzi activitats pràctiques, metodologies de treball cooperatiu, la realització de projectes, la resolució de casos pràctics o treballs de recerca (Escalona i Loscertales, 2007 ; Miguel Díaz, 2006; Zabala i Arnau, 2007).

L'activitat fonamentalment l'han de preparar de manera autònoma fora de l'aula, encara que es deixen dues sessions específiques de l'assignatura per treballar-la i tenen a la seva disposició les tutories grupals que necessitin. En primer lloc cada grup ha d'escollir a l'atzar un llibre dels proposats a la bibliografia de l'assignatura. Són obres referents dins la teoria i història de l'educació, sobre el qual els grups han d'elaborar un guió teatral que posteriorment hauran de representar. Se'ls demana que escullin escenes significatives dels llibres o facin un recull de les idees més rellevants i les plasmin en el guió. Igualment, se'ls avisa que també es valorarà la posada en escena.

A nivell metodològic és un activitat en la qual el producte del seu treball té un protagonisme compartit amb la importància del procés i totes les competències que han de posar en joc: discussió grupal i decisió dels temes sobre els quals elaborar el guió; redacció del text que representaran interpretant les idees del llibre amb la supervisió del professor; decisió dels elements escenogràfics que empraran o els assaigs grupals. Així doncs, no tan sols és posa l'èmfasi en el resultat del treball, sinó que alhora es posa en el procés d'aprenentatge del qual el docent assumeix un rol de guia i en el que el grup de discents és el màxim protagonista. Tota l'activitat està plantejada com un camí de construcció de coneixements, per tal que aquest sigui significatiu i romangui a la memòria a llarg termini. L'aprenentatge significatiu depèn d'un procés cognitiu actiu durant l'aprenentatge, és a dir, d'una construcció activa del coneixement mitjançant els tres processos cognitius implicats en l'aprenentatge significatiu: seleccionar, organitzar i integrar (Mayer, 2002).

Alhora és més probable que els i les estudiants aprenguin, recordin i utilitzin més endavant experiències que els hagin provocat una reacció emocional intensa (Gardner, 2002). A més, la capacitat per organitzar globalment el problema que se'ls planteja i donar-li una solució executiva genera una quantitat de records que formen models similars d'actuació a llarg de la nostra vida (Ortíz, 2009).

L'avaluació de la proposta rau en l'observació per part del professor que imparteix l'assignatura: col·laboració entre grups, ambient més distès, nivell d'elaboració de les obres i de la seva posada en escena, companyonia, etc. Així com en la resposta estudiantil a una prova objectiva sobre els continguts de les obres de teatre, que inclou una valoració de l'experiència que els ha suposat haver de preparar el guió i dur a terme una representació d'una obra de teatre en un període de temps força curt. En total, s'han obtingut 153 respostes, que conformen el 98% del grup classe dels tres primer cursos, i de l'últim, d'un 40% per part de les

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

valoracions de l'experiència, atès que s'han dut a terme tres mesos acabada l'assignatura, a fi de poder comparar si la valoració de l'experiència un cop sabuda la nota era similar a la que han tingut els grups anteriors, que ho han valorat sense conèixer-la.

Malgrat que els tres grups classe presentaven característiques força diferents, en general es palesa per part del col·lectiu d'estudiants una valoració molt positiva de l'experiència, tant pel que respecta a aspectes de cohesió grupal a valorar el treball com un autèntic treball grupal que afavoreix un aprenentatge més significatiu.

c) Resultats i/o conclusions

Els resultats de les proves objectives són limitats per la característica intrínseca de l'activitat, però el 100% de les respostes obtingudes la valoren positivament. Només en casos determinats, a banda de fer el comentari positiu, esmenten alguns trets que consideren negatius o que es podrien millorar.

Un cop vist la naturalesa del comentari, passem a analitzar el contingut del què diuen, i el primer que podem veure és que els resultats apunten a que l'alumnat recorda bastant els continguts de les obres de teatre representades, especialment de les que els han agradat més i sobretot, de la que els ha tocat representar, com és natural. Ho veiem palès en comentaris, com el següent, d'una noia que li va tocar Makarenko: *"Crec que va ser una manera dinàmica i innovadora de treballar una matèria que feta de forma convencional hagués estat molt densa. Mai oblidaré Makarenko"*.

En aquest sentit, i veient les proves de contingut que han realitzat, veiem que encaixa bastant en la valoració que en fan. Així són capaços de recordar els principals components del model educatiu especialment el present a la seva obra. Malgrat tot, cal remarcar, que aquest és un dels aspectes que també apareix en negatiu en les valoracions. És a dir, es fan moltes obres en poc temps, cosa que suposa un grau de continguts molt elevat, que si no hi ha un estudi posterior, costa de recordar al llarg del temps.

Està clar que si es vol incidir en l'adquisició de continguts teòrics, caldria afegir altres estratègies que permetin el record dels mateixos. Una de les respostes apuntava en idees que serien molt interessant d'aplicar en edicions posteriors *"L'activitat de teatre la valoro molt positivament. El meu treball no l'oblidaré mai, ni pel que fa als continguts del llibre, ni pel que fa a l'experiència viscuda amb els companys. Però aquesta activitat crec que es podria millorar: "els actors" podrien adreçar-se i implicar "el públic", d'aquesta manera recordarien millor l'escena. També seria bo distribuir als companys un full amb les idees principals de cada llibre juntament amb una fotografia dels "actors". Ara mateix sóc incapaç d'associar cada llibre amb les obres de teatre corresponents"*.

Un segon bloc són els comentaris referits al treball en equip. Aquest són molt presents a la gran majoria de valoracions. És especialment rellevant, que a l'estar a primer curs del Grau,

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

l'activitat els permet conèixer-se entre ells, aprendre tècniques del treball en grup i fomentar la cohesió de tot el grup classe. Podem veure alguns exemples com *“Es pot aprendre a treballar en equip de forma divertida”*, comentari especialment rellevant, ja que posteriorment fa palès l'esforç que li suposa fer-ho, *“És més costosa de portar-la a terme però val la pena”*. O bé, *“M'ha fet adquirir una sèrie de valors, com ara l'esforç, la col·laboració al treballar en grup, i el fet de considerar totes les aportacions importants per a aconseguir un bon resultat unitari”*. *“Amb el treball en grup veus nous punts de vista, aprens dels altres i aprens a respectar les opinions dels demés”*. *“El meu grup estava força unit i la comunicació d'aquest em va ajudar a entendre alguns conceptes del llibre que no em quedaven gaire clars”*. *“(…) a confiar en el meu grup”*.

L'últim gran bloc que podem extreure de les valoracions és la metodologia d'aprenentatge i sobretot les competències que adquireixen en la seva consecució. És molt interessant veure com ho associen a conceptes com dinàmic, lúdic, motivació, innovació, creativitat, imaginació, capacitat crítica, planificació, ser responsables, etc. Una mostra d'això pot ser: *“L'experiència del teatre m'ha permès treballar la teoria des de la pràctica, sense gairebé adonar-te'n al preparar l'obra, el guió, llegir el llibre... “t'empapes” de la teoria i la memoritzes”*. *“És una manera molt més dinàmica d'aprendre”*. *“Aquest és l'únic treball amb un caire lúdic, divertit, on ens ha permès interaccionar entre tots. A la resta de treballs hem seguit unes pautes establertes. Aquesta és la única assignatura on he pogut decidir com fer els treballs”*. *“La posada en escena és el punt d'inflexió, el punt de canvi respecte d'altres treballs. Sense adonar-te'n assoleixes coneixements, simplement perquè t'has ficat en el paper dels protagonistes, dels veritables protagonistes dels fets”*.

Hem de remarcar, que la tasca que es demana, de plasmar les idees d'un llibre en una obra, no és gens senzilla, i aquest fet apareix en algun comentari: *“Evidentment el fet de llegir un llibre, extreure el que consideris més important, fer un guió i representar-lo és motiu perquè al menys aquests conceptes et quedin clars”*. Tanmateix, com a treball de competències és molt positiu, perquè l'aprenentatge posterior és molt més ric: *“Aquest treball el valoro positivament perquè d'aquesta manera es fa menys pesat i més amè el fer un treball, encara que en la obra sigui molt difícil alguns cops, representar el contingut del llibre”*. La clau serà el seguiment i la tutorització per part del professorat de l'assignatura de forma contínua durant la seva preparació.

Un treball d'aquestes característiques també està pensat per que ajudi a desenvolupar una de les competències més necessària en la formació docent com és la verbal. Aprendre a parlar en públic, serà cabdal per ser uns futurs bons i bones mestres. I això comporta aprendre tècniques teatrals, a perdre la vergonya de posar-se davant d'un públic, de la confiança en un mateix, etc. Com que és un aspecte molt emocional, es fa molt palès en algunes de les respostes. Podem veure un exemple: *“M'ha ajudat a perdre la vergonya davant de la classe”*. *“Treballes l'exposició oral”*. *“He guanyat seguretat en mi mateixa”*. *“A confiar en mi mateix. He après molt de Ferrer i Guardia i crec que les seves idees m'influenciaran moltíssim”*. *“Ha facilitat la pèrdua de por i a tenir millor autoestima”*. Són comentaris que denoten que són

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

conscients de la importància d'adquirir aquestes competències pel futur. Fins i tot de forma global, fan la valoració “*Aspectes útils de futur docent*”.

Així doncs, vistos els resultats de les obres que han dut a terme, en els quals en la seva gran majoria feien una posada en escena molt treballada i les valoracions que s'han estat comentant, considerem que l'experiència és positiva per l'alumnat i que els permet digerir uns continguts purament teòrics que d'altra manera serien molt feixucs, i transformar-los en una tasca motivadora, entretinguda i altament significativa.

4.1. FIGURA O IMATGE 1

4.2. FIGURA O IMATGE 2

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.3. FIGURA O IMATGE 3

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

BLANCO, A. (2009): Desarrollo y Evaluación de competencias de Educación Superior. Madrid: Ed. Narcea.

DELGADO, A. (2005): Competencias y diseño de la evaluación continua y final en el Espacio Europeo de Educación Superior. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia

DARLING-HAMMOND, L. et al. (2008): Powerful learning. San Francisco: Wiley& Sons.

ESCALONA, A. I.; LOSCERTALES, B. (2007): Actividades para la enseñanza y el aprendizaje de competencias genéricas en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior. Prensas Universitarias de Zaragoza: Zaragoza.

GARDNER, H. (2002): La educación de la mente y el conocimiento de las disciplinas. Lo que todos los estudiantes deberían comprender. Barcelona: Paidós.

MAYER, R.E. (2002): Psicología de la educación. Madrid: Prentice Hall. Vol I i II.

MEC. (2003): La Integración del sistema universitario español en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior. Documento Marco. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.

MIGUEL DÍAZ, M. (2006): Metodología de enseñanzas y aprendizaje para el desarrollo de competencias: orientaciones para el profesorado universitario ante el espacio europeo de educación superior. Alianza: Madrid.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

ORTÍZ, T. (2009): Neurociencia y Educación. Madrid: Alianza Editorial.

ZABALA, A.; ARNAU, L. (2007): Cómo aprender y enseñar competencias básicas: 11 ideas clave. Graó: Barcelona.